

וּבְשֵׁמוֹ תִשָּׁבַע: - לֹא תִלְכֹּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים
 מֵאלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם: כִּי אֵל קָנָא
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ פְּנֵי־יְחָרָה אַף־יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ
 בְּךָ וְהִשְׁמִידֶךָ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה: ס לֹא תִנְסֹו
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמִּסָּה: ה שְׁמֹר
 תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְעַדְתּוֹ וְחֻקּוֹ
 אֲשֶׁר צִוָּךְ: וְעֵשִׂית הַיִּשָּׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה
 לְמַעַן יִיטֵב לְךָ וּבָאתָ וִירִשְׁתָּ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
 אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתָּךְ: ז לְהִרְפֶּךָ אֶת־כָּל־אֵיבֶיךָ
 מִפְּנֵיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: ס א כִּי־יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְ →

ה' י"א ובשמו תשבוע. המורה נ"ו (ס) לא תנסו. הענין ע' (וה) ועשית הישר. מיעוט קו' לה. קת. פ"ו סה.

רש"י

(יג) ובשמו תשבוע. אם יש כך כל המדות הללו שאתה יורא את שמו ועובד אותו אז נשמו תשבוע
 שמתוך שאתה יורא את שמו תהא זכיר בשבועתך ואם לאו לא תשבוע: (יד) מאלהי העמים אשר
 סביבותיכם. הוא הדין לנחוקים אלה לפי שאתה רואה את סביבותיך תעשה אחריהם הולך
 להזיר עליהם ביותר: (טז) בנספח. כשילאו ממלכים שנקוהו נמים שנאמר ה' ה' בקרבנו (שמות
 י"ז): (יח) הישר והטוב. זו פסרה לפנים משורת הדין: (יט) כאשר דבר. והיכן דבר והמומי
 את כל העם וגו' (שם כ"ג): (כ) כי ישאלך בנך בחר. יש מחר שהוא אחר זמן.

העמק דבר

והיא חוזה ע"ס המורה, אבל לא להנאה עצמו
 לנחום כדי לנח ולשלוט וכדומה: ובשמו תשבוע.
 אחרי שמקרב דעמו ומתעטטו מעמים מותר או
 מצוה לשבע בשמו, כמו שהוא על פי תנאים
 שחכמים שמה. וסם החנה עוד וכו' מדבק, היינו
 לתי שלא הניע למעלה ואותו העבוד לפי הטובה
 שם, עליו להחזיר להדבק בשמינה, על ידי שיש
 כמו להלמד תוס, מתבאר סם על פי מדרש
 חז"ל, אבל כאן נשמו כל הולכי מלחמה כמלחמה
 עשה ואותו העבוד, וגם כי אין עם מצוה למצוה

R. Simon

ובשמו
טו
מגל
תמרו
תתק
ט

עבוד
עס
ח"ו
כ"ג
מלו
כ"ו
מט
הו
מי
זו
כ"ג
ל

①

מִחֹר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתֶכֶם: ^{כא} וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים
הָיִינוּ לַפְרָעָה בְּמִצְרַיִם וַיִּצְיָאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד
חֲזָקָה: ^{כב} וַיִּתֵּן יְהוָה אוֹתוֹת וּמִפְתִּים גְּדֹלִים וְרָעִים
בְּמִצְרַיִם בַּפְרָעָה וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: ^{כג} וְאוֹתָנוּ
הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הֵבִיא אֹתָנוּ לְתֵת לָנוּ
אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְתֵּינוּ: ^{כד} וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה
לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֲקִים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל־הַיָּמִים לְחַיֵּיתָנוּ כְּהַיּוֹם הַזֶּה:

ת"א (כ) לשוב לנו. עקדה שער מד.

העמק דבר

השנת, והכנה הכמוה בתורה נחשבת למצוה
ג"כ, עד שמצוה זו יומר מבטוחו, וע"ע בהע"ש
סי' קס"ט, והרי אם עשה סוכה ולא ישב לא עשה
כלום, ולהיפוך ישב בסוכה חזירו יאל די מצוה,
וא"כ מנד שורש המצוה אין ענין אלא הישיבה,
ולמאי הרבה הקב"ה מצוה הכנה, ע"ז שייך ג"כ
הישוב ראה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה
להם מצוה, וע"ס שמו"י כ"ח דלהכי כמי
וילכו ויעשו, כדי לקבל שכר על הליכה כפ"ע,
וכי"ז שנינו במילתא לענין טף למה באין בשעת
הקהל משום ה' חפץ למען זדקו וגו', סי' דכיון
ללא זהו הסכלות של הקהל רק לשמוע ולהבין,
ולא בא הטף אלא להרבות הטורח והעסק במצוה
הקהל, משום ה' חפץ למען זדקו, ונמלא סי'
הרבה לזמן תורה היינו ככל המצוה, ומצוה היינו
הכנות, שנא' ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה.
היינו בכמות, כמה שהוסף לגוף המצוה הכנה
דרכה, ויאריך. זה גוף המצוה שהוכפלה למען
יהא שכרה גבוה. עוד בא בתלמוד ביצה דכ"ה
ב' טנא משמי' דר"מ מפטי מה ניתנה תורה
לישראל, מפטי שהן עוים, ופרש"י וניתנה להם

כפ"ע ושהיא מוכרחת לקיום העולם, ולא רק למען
לזכות את ישראל נכרא מצוה זו, אלא כלפי דתן
שם נכמות ר"ש בר רבי א' הרי הוא אומר רק
חוק לכלמי אכול הדם, ומה אם הדם שנפשו של
אדם קלה ממנו כו', בא רחב"ע ונמן ישוב על
הרבה אזכרות שבא בדס, ואע"ג שיש דרש במס'
כרימות ד' ה' בזה, מ"מ לפי ששט המקרא באין
להזהיר כמה לאחין בדס, ואינו מצוה חדשה רק
רצו תורה, ורק לזכות את ישראל שהיושב ולא
אכל הדם מקבל שכר כעושה מצוה, ועתה יהא
מקבל שכר כאלו עושה הרבה מצוה כפי רצו
אזהרות. ובה מיושב כמה מ"ע שנשנו, עד שאמרו
חז"ל במנחות ד' מ"ד כל המקיים מצוה תפלין
ה"ז שנה מ"ע, ובסוטה ד' ל"ח ברכת כהנים
שלושה מ"ע, וכן הרבה, וכל זה אינו אלא להאריך
שכר של המצוה כמה שהוכפלה ונשנה ונחשלה,
זה הדרוש מוצר ברבה ר"פ בהעלתך, דמצוה
נזוה נאמר כ"ס, זה שאמר הכתוב ה' חפץ למען
זדקו יגדיל תורה ויאריך. עוד יש למקור על כמה
מצוה שנכתב גם ההכנה בתורה כמו כליית וסוכה
ועד הרבה, וכבר ביארנו לעיל כפי' שמור את יום

ספר

ארץ צבי

אמרות מהורות, דברי מוסר וחסידות
על המועדים

מכת"י אשר השאיר אחריו
מרן רבינו הקדוש, גאון אדיר בעגלה ובנסתר
צ"ס"ע, רב פעלים מקבצאל

מוהר"ר אריה צבי פרומר הי"ד

אבר"ק קוז'נלוב
ראש ישיבת חכמי לובלין

חלק שני

מהדורה שלישית
נדפס פעיה"ק ירושלים תוכב"א
שנת תשס"ז

דאצרות טל הם מקור כל הברכות. והנה כתבתי במקום אחר דהטעם הנקרא
 "יום טוב" כן, כי בו טוב בעיני הקב"ה לברך את ישראל. וכן להיפך: או טוב
 לבני ישראל להודות לה'. והוא ענין יראה יראה (תגינה ב', ע"א), מלשון: רואה
 אני את דברי אדמון (כתובות ק"ח, ע"ב, במשנה). שישאל עם הקב"ה כביכול
 נראין זה לזו, וכע"ז איתא בתנא דבי אליהו על שבת: אדם מתרצה עם בניו ובני
 ביתו. מטעם זה בתו"ל אף שאין מברכין ברכת כהנים כל השנה, מי"ט כיו"ט
 נישאין הכהנים כפיהן, משום דאז טוב בעיני ה' לברך את ישראל. ע"כ כל ימי
 הקיץ שהם מוקפין בימים טובים מכל עבר, פסח שבועות וסוכות לאחריהם (כי
 הרגלים כסדרם הם פסח שבועות וסוכות כדאי ברי"ה ר', ע"ב), הרגלים משפיעין
 להם ברכה ממקורם שהוא אוצר של טל. ע"כ מזכירין אנו טל בכל ימי הקיץ.
 מתחילת יו"ט ראשון עד יו"ט אחרון (ולכך אומרים אנו כל ימי הקיץ: ותן ברכה,
 כי אז יש שפע ברכה ממקור הברכה באמצעות הימים טובים), ומה שפוסקים
 בשמיני עצרת, הוא משום דשמיני רומז על עוה"ב כדאיתא בספח"ק שהוא רמז על
 כינור של שמונה נימים, ולכן אין לו חיבור עם הזמן, כי הוא למעלה מן הזמן.
 והנה היו"ט עצמו אין בו צורך בהזכרת טל, כי הוא מקור הברכה, אלא שהוא
 לתועלת ההמשך את הברכה גם על ימי החול שבינתיים, וזה שייך גבי פסח
 שבועות וסוכות. אבל בשמיני עצרת, שהוא למעלה מן הזמן, ואין לו חיבור עם
 הזמן, אי אפשר שיפעל על ימי החול של ימי הקיץ. והיו"ט בעצמו הרי אינו צריך
 הזכרה, כמו שכתבנו למעלה, לכן אין אנו מזכירין בשמיני עצרת.

(תרפ"ד)

76 בהגדה של פסח: חכם מה הוא אומר מה העדות וכו' ואף אתה אומר לו
 בהלכות הפסח אין מפתירין אחר הפסח אפיקומן ע"כ.

נלע"ד לבאר בס"ד הענין שעונים להכם בהלכה זו, דהנה הטעם דאין מפתירין
 הוא כדי שישאר טעם המצה בפיו, והיינו טעם מצוות. והנה טעם מצוות מצה הוא
 כדי לבוא ע"י זה להכניעה וכטבע המצה שאינה מגביהה את עצמה למעלה וכדאי
 כן בספ"ק, וזה נלע"ד הטעם שנקראת מצה לחם עוני (דברים ט"ז, ב'), דהנה
 עוני לשון הכניעה, כנאמר (שמות י', ג'): לענת מפני, וגו'. ובתרגום אונקלוס:
 לאתכנעא מן קדמי — ע"כ.

הנה הלומד תורה לשמה מגליון לו רוי תורה, ונעשה כמעין המתגבר, כדאי
 בפ"ו דאבות פרק קנין תורה. וכן חכם שבעל התגוה קוראהו חכם, ודאי שהוא לומד
 תורה לשמה, וראוי א"כ שיתגלו לו רוי תורה. היינו שידע בעצמו תשובה על כל
 השאלות ששאל: מה העדות וכו'. אך עיקר כח התורה הוא שיהיה פי האדם נקי
 וטהור מלשון הרע, ואז בוקע ריקיעין בהבל פיו בתורתו, ומתגליון לו רוי תורה
 וסתרי תורה. והנה איתא בספ"ק דעיקר לשון הרע בא מגמות הרוח, כי מי שלבו
 נשבר בקרבו ונפשו שפלה עליו, אינו רואה עולה בחברו, כי מסתכל תמיד בפומי
 עצמו, וכל אחד ואחד נחשב אצלו טוב ממנו, וזה הפי': שישאר טעם מצה בפיו,
 היינו טעם מצוות מצה שהיא ענין הכניעה, וזה יישאר לו לתועלת פיו כדי לשמור את
 לשונו מלשון הרע, וע"י יעשה חייל בתורה, ויפצא בעצמו תירוץ לכל אשר נכלל
 בשאלתו.

7 ← מזה העדות.

עוד יש לפרש דהנה שאלת החכם מה העדות וכו' אינה כתובה בפרשת הפסח כשאר שאלות התם, הרשע ושאינו יודע לשאול, אלא בספר דברים (ו', כ'), ונראה בזה, דהנה הענין שנקבע בליל פסח שיהיה הבן שואל הוא כי זה ששואל בזה — בראה שמשתוקק הוא לדעת, וזה לבדו מעלה גדולה; כמו שאמר הרה"ק מקוצק זצ"ל שאם אדם רוצה ומשתוקק לדעת הוא מעלה. והשתוקקות זאת לדעת ולדרוש את ה', מתעוררת אצל האדם בליל פסח מחמת הארת החג, אצל כל מי שליבו פתוח לקבל הארה, עד שאפילו התם שואל.

וזה שאינו יודע לשאול, לבו אטום כל כך, שאפילו בליל החג אינו מתעורר לשאול ולדעת את ה', ע"כ נאמר: את פתח לו (שיפתח את אוטם ליבו) שנא' (שמות י"ג, ח'): והגדת לבנך (שתימשך לו הארה), ביום ההוא (היינו בכוח היום ההוא) לאמר (שיוכל בעצמו לאמר) וגו'.

והחכם ההיפך מזה, לא זו בלבד שבלייל פסח מתעורר לבו והוא פתוח לשאול ולדרוש את ה', אלא אפילו בשאר ימות השנה הוא משתוקק ומבקש לדרוש את ה'. וע"כ כתובה שאלתו בפרשת ואתחנן (דברים ו', כ') שלא בליל הפסח. וע"כ אומרים לו, שיידיע שכל זה בהארת הפסח, דאין מפטירין וכו' וזה משום שישאר הטעם בפיו, היינו שתשאר הארת החג הקי' על כל השנה, ועי"ז בכוחו להתחזק גם בשאר ימות השנה. וזהו: ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח, היינו לפי הילוך הפסח לתוך לבו, כפי זה יש לו תקנה לכל השנה.

(פסח, תרפ"ה)

בהגדה אומרים: הא לחמא עניא, ואח"כ ממשיכים בשאר אמירת ההגדה, דהנה כתוב (דברים ט"ז, ג'): לחם עוני, והוא כמשמעו (כדברי חז"ל בפסחים ל"ו, ע"א), ובמצה עשירה אין יוצאין ידי חובה (כדאי' בפסחים ל"ח, ע"ב), גם דרשינן (בפסחים קט"ו, ע"ב): שעונין עליו דברים הרבה, ע"כ ממשיכין שני דברים אלו על המצה ואומרים מקודם: הא לחמא עניא, להמשיך על המצוה מהות לחם עוני, בפרט בליל פסח, שאו הושב לישראל כוח הדיבור כדאי' בסה"ק: פסח, פה סח, והדיבור או עושה רושם; ואח"כ: עונין עליו דברים הרבה בסיפור ההגדה. וע"כ מקפידין העולם לאכול דווקא מאותן ג' מצות למצת מצוה, ולאפיקומן, וגם אי' (עי' במג"א או"ח סי' תע"ה ס"ק י"ז ובשו"ע הרב סי' תנ"ח ס"ו) לעשות מצות גדולות לסדר שיהיה מספיק לכל בני הבית, ולכאורה לשם מה הרעש בזה, הרי יכולין לקחת גם משאר המצות לחלק לבני הבית וכמו שנוהגין העם. ונראה מזה דאיכא קפידא שיהיה דווקא לכולם לאכול ממצות אילו, והיינו כנ"ל, משום דלחם שעונין עליו דברים הרבה אינו חובת גברא לבד, רק דהמצה עצמה מקבלת רושם עי"ז. ומקבלת בזה תואר לחם עוני, שעונין עליו דברים הרבה.

(תרפ"ה)

כל דכפין.

האברבנאל הקשה דחיה ראוי לומר כל דכפין ייתי ויאכל קודם הא לחמא עניא. ונראה לבאר בזה, דענין לחם עוני הוא כדי שידע האדם כי לא בכוחו עשה לו כל הכבוד הזה, רק הכל ברצון השי"ת בהשגחה פרטית, ולית ליה לאדם מנוח

ישמח משה במתנת חלקו

ספר

ישמח משה

על

ספר בראשית

רבינו וגם חקרו כבוד הרב הגאון הגדול חריף ובני הריק
הקדוש. בזינא קדישא. סבירא ופרישא. אורי ישראל
וקדשו. רכבו ופרשו. מאורי הגולה. מו"ם **משה** איש האלהים
מיישר ביום זק"ל אב"ד דק"ק אוהקל

לעמבערג

ברפס על ה"ס מו"ם אורי ואב סאלאט ל"י

בשנת תרמז לפ"ק

Jizmach Moses

Druck . Verlag von U. W. SALAT Lemberg 1887

לר תפארת בראשית כלל

צדיק כהמר יפרה כארזי ברבנו ישינה

לי קראת נאמן עבר לבי

לכרת אלי כמה פעמים. (ובזה נתישב קוש' חית). והנה
 אחר שנמר הדבר שנחברך יעקב קלח כפקוק חזר
 הדבר ממילא לטכטו שיכיר ילחק כמעשה עשו ונס כמעשה
 יעקב. ולכן ויהי כאשר אך ילא ילא יעקב ועשו בא
 שכבר נחודע לו הכל זה לתמוז וזה לרשעו. והנה עשו
 הרשע לא בא אז ליעקב שיחטע דלז לא השיב רק ללב
 כמבואר בתרגום יב"ע ופחד שיכיר ילחק בו כי אך יבוא
 לירי תקלה. ועוד וידע דשכינת' נבי' תריר כמבואר בזה"ק
 ע"כ החזק מאוד ברוח העומאה בתוקף הס"א ועינא
 ענמו בכל מיני עומאות לבא עם כל כחותיו באופן
 שיברחו לו כחות הקדושה מילחק ולא ידביש כלל ע"כ
 ויחד ילחק כחות גדולה עם מאזר וחיטו לדרשו שראה
 ניהנס פתחה מתחמיו מקום שהרז והיטל ללמות מעון
 הס"א והנה ה' הרדה אחר מרדה. כי מאחר שהכיר
 ברשעת עשו והריח ריח נבלה כריחא דיקדות ניהנס
 כמבואר ביב"ע החריד מאוד בחשבו כי עד עתה טעיה
 אכל נבלות מצדו. וזה שאמר מי אפוא הוא הכר ליר
 עד עתה ואוכל' מכל ר"ל מכל ליר ויר. והנה הוא מיותר
 אך שללנא אליו רוס"ק בדבריו להשיבו באמנע שאלתו
 ויחובי דעתו. וזה הוא כהר ליר עתה ואוכל מכל כמדדשו
 מכל המטעמים זה הוא כשה' אוכל משחיטתו נס עתה
 כאשר מקודם. ומה שאמר הוא הכר ליר אף שיעקב לא
 זר לק"מ דהלא יעקב אמר ואוכלה מצדו ולא עמדו
 המפרשים על זה כלל לישב האין הוליו דבר שקר מפיו
 אלא ש"ע דגם זה מקרי לירא שלד אוחס מן האלן.
 ופייס דבריו ברוח"ק בטרוס תבא ואזכרהו לכן גם ברוך
 יה' כמ"ש כי המהשנה עליך הוא בטעות כי הוכיח סופו
 על מחילתו כי קיומו ה' עיקר החשיבות והאהבה.
 ופ"ח שלח יתקיים בו הברכה דה' בטעות ע"כ אמר
 גם ברוך יה' כי ראה והשיב בשעת הברכה שקבל על
 ראשו והכן. והנה דרשו רז"ל בפרש' וילא שאמר יעקב
 לרמל כי אחי אבי' הוא סייט שאחיו הוא ברמאות. והקשו
 ומי שרי לזדיקס לסגוי ברמאות ומתי אין דכתיב ועס
 עקש תחפחל על עוה הוי' עובד' דיעקב כאן שהלך קלח
 ברמאות עבד כזה והמתנה אל אבי'. וזה השיב יעקב
 עכשיו. וזה אמרו בא אחיך ברממה ור"ל בא מי שהוא
 אחיך ברמאות ולכן ויקח ברכתך. ואמנם ויה' כאשר
 חרד. א"כ המהשכה טובה והמעשה ס"ו בטעות. לכן
 ופרקת עולו מעל לטארך והכן. והנה עיני רוס"ק שניכנס
 בחוך דבריו יש לבאר כמו הליכי את הילד שלננן רוס"ק
 בחוך דבריו. והנה בזה יש כמה מדריוות ש' מרגיש ויש
 שאיט מרגיש ועיני רוח ה' דבר בי ומלתו על לסווי.
 ומלא שלם מדריוות מדבר רק ברוח"ק ולא ידע מה
 טרוס אלתו ואח"כ ידע. ויש שניכנס רוס"ק בחוך דבריו
 ענמו ואח"כ מרגיש. ויש שאיט מרגיש והכן. והאיט מרגיש
 מסייס כמו איט מרגיש והמרגיש מסייס כמו המרגיש.

ולכן בת פרעה סימנא וזאי אחן לך אח סכרך וילחק סייס
 גם ברוך יה' והכן. ויש להוסיף ויבאר עוד בזה כי
 יש להבין מי הוא המרגיש ומי הוא האיט מרגיש. והרעית
 נטון דמי שהורגל חמיד ברוח"ק מרגיש חיכה ומי שאיט
 מורגל איט מרגיש. ולכן בת פרעה לא הרגישה אבל ילחק
 ודאי הרגישה. והנה ודאי לער גדול אשר כמותו לא נהיט'
 ה' לילחק אביטו כחשדו א"ע שניכשל בנבלות ועריפות
 שקליס ורמשיס א' לער אכילות איסור. והכי לער העדר
 הצקות אך שבאח' תקלה זו לירו. וזה אמרו ואוכל
 מכל ר"ל שאני אכלתי מהכל ואי' חסידתי אס בחאקי לירי
 תקלה כזו. והנה קב"ה לא בעי דלהוי לריק כלער כמו
 שמתני' במס' ברכות פ' תלת השחר בר"ב שלאשער
 ענמו ואמר דילמא ח' מנעתי תורה משראל אסוי ל'
 חזבי חזירי דמלי' קיעמי. אף שאין זה האמת אמתו
 ליחובי' דעמי' כמבואר סס. ומכ"ס בילחק אביטו הצדיק
 שהאמת הוא שלא נכשל ע"כ נכנס רוס"ק בחוך דבריו
 בחיבת אוה סיה' לו תשובה על דבריו מדבריו ולא יעשר
 וישמח לריק בה'.

ויאדהב ילחק את עשו כי ליר בפיו. כבר כתבנו בזה.
 ועוד מילין לדר עילאה ימלא כי הגה רש"י פ'
 כתרוננו בפיו של ילחק. ומדרשו בפיו של עשו סה"י זר
 ומרמזו בדבריו. ונ"ל דשיח"ס אמת כי ידוע מה שפירשו
 בפסוק לריק אוכל לשובע נפשו וה' רועי לא אחר. ו
 ומה שפ' בס' הקנה להא דמסכת שבת דף ק"מ ע"כ
 מאן דאפשר ל' למיכל נהמ' דשערי' ואכיל דמתי' קא
 עבר משום כל תשמיט. ושורס הדברים כי אכילת הצדיקים
 הוא דוגמת הקרבן שהוא אוכל רק לש"ס בכרי שיוכל
 לעבוד את בוראו ככת האכילה היא ועי"ז הוא מעלה
 את הנילוות הקדושות שבהמאל לשרטן ובוה הוא משיב
 נפשו ומשמתו וכסס שהוא לריך להמאל כן המאל לריך
 לו שימוקן על ידו וכמבואר עיני זה בארובה בדבריו
 בפ' בראשית (בפסוק ויאמר אליהם תרשא) ע"ש היטב.
 והנה לפי"ז ה' ראוי להיות האכילה של זה הידוע לתקן
 עבודה השבוה. ואעפ"כ המותרות אשרו כמו שאמרת
 טעם חמור הוא דאין מפעירין אחר הפסח אפיקומן.
 משום שאז עבד וטעד בבירור שהוא מותרות שזרי
 הפסח נאכל על השוגע. והטעם של איסור' מותרות לפי שעת
 אי אפשר בלי ילח"ד שהוא הס"א באכילה וזונו אף אם
 כוונתו לשמים א"כ בלא תאזן והכן. ולכן הוא מנונה רק
 ההכרח לא ינונה אבל המותר מנונה וכשיה' העולם התקון
 יה' הכל בלי תאזן וזו לא שני עיני מותרות כלל.
 וכעת א"כ להבין מהות לפי שאין אמתו בטוג זה.
 והנה ילחק שהעולם ע"כ המנוח וס' עולה תמימה וס'
 כמו אחר התקון וע"כ פירשו המפרשים ויעתר ילחק
 לה' לטכט אשתו סה"י לריך להספיל על כח היוזג כיון
 סה"י בלי תאזן. ועפ"ז יש לישב תאמר וישקף אבימך
 בנעד

עץ חיים היא למחויקים בה

בעבודת

ספר

עצי חיים

על התורה

שני חלקים

ח"ר ע"ד אנדה - ח"ש ע"ד ררוש

אשר השאיר אחריו ברכה היה האדם הגדול בענקים, שושנת
העמקים, צבי תפארת ישראל כ"ק אדמו"ר הרב הגאון
הגדול והקדוש, המפורסם בתורתו ובחכמתו בכל קצוי ארץ
בקשית מרן חיים צבי טייטלבוים וצוקלהיה
האב"ד ור"מ דק"ק סיגוט יע"א והגליל.

י"א לאור בהשתדלות הרה"ג המפורסם חסידא ופרישא בנשיק בקשית מו"ה חיים
יצחק אייזיק הלברשטאם שלישי אברק סלאפינא והגליל יע"א תתן בערמית
הגדול וצללהיה. ובהשתדלות הרה"ג המפ" בנשיק בשית מו"ה יקותיאל יהודא גרויס
שלישיא סלפינא אבריק בערבכעטט וכעת דומ"ץ פה מינט יע"א ש"ב של בערמית וצ"ל.

9

המלאך הגדול הוא מכל רע כי העל הטמאה
 בחרן זיל נקרא רע כדכתיב ויהי ער רע בעיני ה'
 וזיל הקב"ה שמו מכל דבר שנקרא רע והוה שבך
 יעקב את אפרים ומנשה ויקרא זהם שני כי
 יעקב נדחו אמה שלל שיקר בחימתו של הקב"ה
 הוה שאמר בישאל על שגדלו עלמם מן העריות
 במלרים שלא שכיבו עמם ר"ל עם ומחם אשר
 צבעם והנן.

ד' ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואנידה לכם
 וגו' ואמר רז"ל ציקס יעקב נבגות את
 סקן לבניו ונחלקתם ונתנו שכינה אחר שמה חיי
 ים סקול נמטה אחרו שבע ישראל וגו' מיד ענה
 אורי והגידם כיון שלל הגיד ושלל כתיב התן אמה
 ליעקב ועיי' ציטו מ' וקץ, ונראה לי לומר באופן
 אחר קלה עפיתם המדרש ויאמר ה' אל משה מה
 חלעק אלי וגו' אמר הקב"ה למוס סים קובר
 והשולל דוקף ואחם עומר ומרבה בחפלה לפני אל
 משה מה לי לעשות ליל' ואחם הרס את מעד
 באחם שם אחרו ישראל סי' ימלך לעולם ועד.
 ועיי' ציטו שם שפי' להסם כל מעשיו יח' בעלמו
 ראו ה' לסיות כלמי כמורה ופעולה שאינה נלחיות
 היא פחיתות לו חיי אס יסי' עיי' עלמו ולריך
 להיות עיי' שני' וכאן ה' צקיעה יק רח לפי
 שם ואח"כ עז לאיחיו ולכך הולך לסיות עיי'
 עליה וגם עיי' משה דוקף דהא שכינה מדברת מהוך
 גריו של משה ודברו משה דבר ד' בעלמו כעיי'
 מיש המפורסם צעם שהם משה את הקלע עשי'ם
 חז"ל (צ"ט ע"ג) מפני שאמר אברהם אבינו יקח נח
 מועט מים עיי' שליח שלם הקב"ה לבניו עיי' שליח
 ואס ה' משה מדבר אל הקלע ה' הענין נעשה
 עיי' הקב"ה בעלמו כי השכינה מדברת מהוך גריו
 של משה אך מה שנעשה סיינו מסי' שכעס ואמר
 שאינו נח המורים וכל הכועס שכינה ונחלקתה ונתנו
 איך שוב סי' לו לדבר והנן עכ"ד.

וכנה עיקר האדם היא הנשמה ואיך אס עושה
 לרון קונו אינו חסר ומרמה אבריו וסקים גידיו
 והיינו ה' רועי בזמן אסר לא חסר שאיני חסר
 בעלמותי ומה מבורל דבזמן שאלס עושה לרון קונו
 אינו לריך לכות רק הוא צבע שבראם וכמו שהוא
 הקי' ומי' ועוף ואיך זכות אברה נשאר לו להיוהר
 ביו ועפיו יבורל והי' עקב חשמתון וגו' ושאר
 וגו' אשר נבע לבחוריק וגו' עכ"ד ובגו' סופיק
 דקידושין אורי' ילרו של אדם מהחדש עליו בכל
 יום שכלתה רק רע כל היום והלמלא סקיה עזרו
 לא יכיל לו, ושיס' א' הכועה אחי' מעודי וסעס
 לה כמבורל ששמתי עלי' מכל רע ולא נעותי
 את מעשי ופרכתה באה אלי מועט הנביאים.

ו' ויש המלאך הגדול אותי מכל רע ומפרט בזה
 סי' זו המלאך הגדול אותי דא שכינתא דלוי
 עמי' דבר נס תדיר ורי' דא שכינתא דלוי עמי'
 דבר נס להלילו מיד ילסיר ועיי' רועס אחי' מעודי
 עד סיום הזם כמו סקול צבע הנביאה ומעוני
 לזון את צריותו ועיי' ויקרא שם שני לה הפלל
 יעלמים שיפאר זכותו לבני בניו לרבותיו אחריו
 כיון שזכותו לא נלכת לגופא וכשאר להבנים
 סבאים ומכו אחריו.

א"י עפיתם ציטו פי' וקץ לפתם הסי' הכפירים
 שואגים לערף ולבקש מאל אכלס דהנה עשמו
 מהגני' יומא (ד' סיט) דילכא דעביה וסקטיא
 סם כפירי וארי' והסוגים צלוביק ר"ל ועשין
 ילילות קדושה נשמתו לחוך הטועלם וסנבראים
 מהכילות קדושים לפני הזן ומפרט יח"ש עטול
 מלשים אשר נרלם ספרנס סקנבלה לו וליחן
 להם די מחקרים כי מי בקט זאה מידו שינגלם
 וזס פירש ספקו הכפירים היינו אלו הנגלים
 שלל בקדושה ונקללים כפירים כי תמה מטרק
 סקטיא וסחיה שלהם שואגים לערף שיתן להם
 ספרנסם ולבקש מאל אכלס של אחס בני אדם
 שברס עיי'.

ח"ש ה' הכועה אחי' מעודי עד סיום הזה ר"ל
 כי טרפו וחכו נתן לו ולא נקום אחר
 כידוע ציעק שלל נרס רעם לעלמו מעודו ולא
 רלס וכי' מימו ועיי' אחר מעודי עד סיום הזה

ו' ויש המדרש מה חלעק אלי דיקא ואחם בועד
 ומרבה בחפלה לפני שאקדענו שלל זה לא
 יחכן כי אז יחי' נלמי ואיל' משה מה לי לעשות
 כלומר שלל גם דיבורי הוא לציור כי שכינה מדברת
 מהוך

מחוך גרונו ואיכ גם אלס יסי קרבע עיי דיברי
 ב"כ יהי נלמי עיי השיב לו הקציה וחלחה הרם
 חת מטך ולא עיי דיבור בלחה עתה אמרו הי
 יחוך לעולם ועד ריל שהביננו שלא יחכן להיות
 רק עיי מטה ומפני שמעשי הי נלמי והטעם ככיל
 הואיל והוא יחי נלמי והבן עכ"ד בקי"ר.

← והנה כ"ל לומר הטעם שזכה משרעיה להיות
 דיבורו נלמי וקיים לעד עפ"י שחז"ל
 אין אלס מה וחלי תלוחו בידו מי שיש לו מנה
 דולה מלחיס ולאחר עור ומשביעו רעב וכו' מה
 כשוע דלס האלס יערב לכפשו תלוחו עוה"ז והענוגי
 הומרים וגממים אזי הילח"ר. לא ינוח ולא ישקוע
 ממונו עד אין סוף ותכלית וגם אלס יביע אל מה
 שביעיו רוחות ולבו חומד עכ"ז עור כסף יכסף
 להביע עור לרבות העוזה עד אין שיעור וקלבה
 ועיכ במשרעיה דמלינו צו שפירש מתלוחו עוה"ז
 כטעם ולחה פה עמוד עמדי ונקרא שמו איש הלוקים
 כמלך משרת ולא הי צו טום תלוחו מתענוגי
 בשמים ועיכ זכה לשיוח דיבורו נלמי וכל על שכרו
 מדה כנגד מדה כנוו דהתלוחו הם נלמים כיכ מי
 שפירש מהם שכרו להיות דיבורו נלמי וקיים לעד.

ובזה נבין הגמי הכיל דהנה כבר מוזכר מה שכתוב
 בזה"ק דיעקב והנה כחדל אליון ואיכ גם דיעקב
 לניה עכינה מדברת מחוך גרונו כמו במטה רבעיה,
 וז"ש הגמי זיקק יעקב לגלות חת הקן ר"ל מתי
 יהי גלולה ישראל מולרים ולא חת ידבר צפיו אז
 יהי גם גלולה מלרים פדות עולם ונלמי כיון
 שהשכינה מדברת מחוך גרונו כמו שמלינו במטה
 שלא נלה לדבר אל הקלע ככ"ל.

ויש לרמוז עור נתינה זיקק לגלות חת הקן היינו
 שיהי נחסר מנין קץ מן ארבע מלוח שנים
 שכנו עור ללחניה צנניה צין הצתרים כמו שפי
 על שאי שהקציה חישב חת הקן, דהא לא הי
 במלרים רק רדיו שנים ועיכ נקחלק מונו שכינה
 ולא חת יאמר צילוק שכינה לא יהי נלמי דיבורו
 וחאיכ חור שוה חזי יש פקול במטתי אמרו שוע
 ישאל חור ואמר בשכמליו כי מעיקרא הי סובר
 שחזי יש חזי פקול במטתי ודין גמח ללוקוק שכינה
 אל רשאוורו לו שאין בלנס חלל אחד ונחודע כי

מטחו שלימה וכולס לדיקיס אז ידע והצדן ללכך
 נקחלקה מונו השכינה כיון שלא הי עור צונו
 ההוא עת האקף חוון גלולה נלמייה וכ"ז שהשכינה
 לחו ומדברת מחוך גרונו דיבורו נלמי וקיים לעולם
 ועד ולזה אמר בשכמליו ר"ל כי כצדו ית"ש ומעשיו
 ודבריו הם נלמיים לעיו. L

א"י חור ואמר בשכמליו עפ"י הגמי נבי ישעיי
 הכניח כחיב עש כנפס ללחה ובני יחזקאל
 הכניח כחיב וארבע כנפס ללחה ומשני כאן צונו
 שביחוק קיים היינו ציוני ישעיי הי עדיין קיים
 וכאן צונו שאין ביחויק קיים ציוני יחזקאל כבר
 נחרכ שניה נחסר צי כנפס.

והנה איי בכחי האריי זיל בשכמליו חיון שיה
 חיון נגד שיה נדפין (עיי צקי אופס ישאל
 פי ורצ) חס שהתפלל יעלניה ואמר בשכמליו ר"ל
 שיהי נבין ביחויק מהנה כדליי צמד"ר שסבר הי
 יעקב אשר חמיית הממס יסי ציוני דהא חיון
 שיה חיון כנגד שיה נדפין חוה דוקא צונו שביחויק
 הי קיים וייר שכינה צניח.

וי"א ענוחם כי עוב חת האקן כי נעמס ויע
 שכמו לכצול רגוי. נליס עפ"י דליי צקי
 שסטוב יחלק לשלטה דברים : ערב, ועוב, ומועיל.
 ערב, הוא מה שהוא מחוק וסיד אוכל יעמס עמס
 עריבות חלל בעלם לא יאמר עליו כי עוב רק מחוק
 חס יקרא צמס ערב, ועוב, היינו שהוא עוב בעלם
 אף כי תמלחו קסה בעיניו ולינו מניש צו עמס
 עובה עכ"ז סיפו מחוק וחס עוב אחתי אל יחקיים
 העובה לחחר חייק, ועוד יוחר מועלה חס נקרא
 מועיל שהוא עובה יוחר גדולה שמועיל ונלחה לו
 עיי עובה יחירה עכ"ד וכזה אמריי בגמי דמלוח
 לאו ליסכות נחנו וכחצ הרשניח צחוישו (סוכה
 די ליח) אעיג דמחסי צעשיית מלוח שמקבל שכר
 זה לא חשיב סכאה חלל כשנהנס בגופו של דבר
 חלל כל שאין סכאה מגופו חלל שגורם לו סכאה
 זה לא נקרא סכאה מגופו וכסהוא דאמריי בגורר
 סכאה ממעין שטובל צו צימות הגשמים שאינו
 נסכה מגוף המעין ולעפ"י שגורמת לו עזילה אז
 לעלות מעומחה לטסרה ומכשרתו לכל הדברים לית

בשנת ה'תש"ח

וזאת הכריזה אשר כרך משה איש האלהים

ספר

ברך משה

על המועדים

פסח - ל"ג בעומר
שבועות - חמשה עשר באב

אלה הדברים, מעולפות ספרים, כאור החמה
מזורים, דרושים ומאמרים, מפנינים יקרים,
תוכחת מוסרים, רשפי אש בעתים, על מועדי
השנה מסודרים, אשר שמענו כסוד ישרים

מאת כ"ק אדמו"ר הגאון הקדוש עשרת חפצות ישראל
מרן משה מייטלבוים וצוקללה"ח
אברק"ק סאממאר יצ"ו

וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל

יוצא לאור
על ידי בני המחבר זצ"ל
חודש ניסן
תשע"ח לפ"ק

ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ויש להבין מדוע משיבין לבן החכם דוקא הלכה זו.

וב"ק על פי מה שכתב בדרשות הר"ן (דף 1) על טוסת הברכה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, שכוונת הברכה ופירושה שנתן הקב"ה את התורה לנו בידיו וברשותו לדרוש ולהוסיף בה כפי שכל עיני העדה שבכל דור דור, והיינו ונתן לנו את תורתו, עיי"ש.

וודו ביאור שאלת החכם מה העדות והחוקים והמשפטים אשר לזה ה' אלהינו אהכ"ס, היינו מה הם המלוות שמהם רואים שניתנה תורה לכם ברוחכם להוסיף ולחדש בה, ולזה אמר ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח, היינו שחשיב לו כי מלוות דרבנן הם החשובים כמו הלכות הפסח שנאמרנו בתורה, ומביא ההלכה אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, שהוא חקנת חכמים שהוסיפו על דין של תורה צמנות קרבן פסח.

עמ

חכ"ם מה הוא אמור מה העדות והחוקים והמשפטים אשר לזה ה' אלהינו אהכ"ס. ויש להבין איזו חכמה יתירה יש בשאלה זו אשר בעטורו קיבל הבן השואל תואר חכם.

וב"ק על פי מה ששינוי צונס' אבות (פ"ד מ"ח) אחרי חכם הלומד מכל אדם, שנאמר (חזקוני ק"ט ט"ז) מכל מלמדי השכלתי. והענין בזה, כי אמרו חכמים (א"ח פ"ג מ"ח) לא יבטיחין למה, וכלל ראשון בהשגת החכמה הוא שישאל האדם שאלותיו וספיקותיו ממי שהוא גדול מנונו בהכונה ובשנים, אבל אם הוא טוב לשאל שאלותיו לעולם לא ישיג חכמה ודעת ושאר בפתוחו וסגולתו, וסעיד

ובבבן י"ל כי מזה עלמנו שהבן אינו טוב ובה לשאל מה העדות והחוקים והמשפטים אשר לזה ה' אלהינו, ומבקש מאביו ללמדו חכמה ולאלפו בינה, בזה נראה בעליל שהוא בן חכם, כאמרו אחרי חכם הלומד מכל אדם.

פ

חכ"ם מה הוא אמור, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר לזה ה' אלהינו אהכ"ס, ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. וקשה מה הלשון אומרת ואף אתה אמור לו, היה לו לומר ואתה אמור לו.

אבן מלנו בדברי חז"ל אחד מסומני החכם (אבות פ"ה מ"י) שואל כענין ומשיב כהלכה, ופירש"י שואל כענין, הדבר שבנו אדם עסקים בו ואינו מפליג לדבר אחר. ולפי זה בודאי שאלת הבן החכם מה העדות והחוקים והמשפטים, מוסב רק על עניני הפסח שעסקים בו, כי מאחר שנקרא חכם בודאי שואל כענין, ולזה אמר וא"ף אתה אמור לו כהלכות הפסח, פי' כשם שהוא שאל רק מעניני פסח, כך אתה חשיב לו מהלכות הפסח, כי בלילה הזה מלווה עליו לעסוק בעניני פסח ויזיאת מזרים ולא בדברים אחרים.

פג

חכ"ם מה הוא אמור, מה העדות והחוקים והמשפטים אשר לזה ה' אלהינו אהכ"ס, ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. וקשה מפני מה כינה את הבן הזה בתואר חכם, ויחר

רשע
במלכות
וביור
כי
והחור
היינו
את
לנו
ובי

התורה וקיום המצוות כראוי לו, ואיש מנהג ימיו במסחר ומשא ומתן, כי יודע מנפשו שאין אדם נוגע במזון לחיבורו, ואף אם ירצה בעסק לא יתן ולא יוסיף לפרנסתו יותר ממה שנקב לו מן השמים, מה שאין כן מי שאין אמונתו תקושה בלבו, ומדמה בנפשו למר כוחו ועולס ידי עשה לו את החיל הזה, איש כזה כבול ונחפו כל ימי חייו לנכור כון ולעשות חיל, ומחבבל מתורה ומצוות.

ובבן בפסוק ושמרתם את המצוות הזרות הכתוב לשמור את המצוה שלא יבא לידי חימוץ, והיינו שלא תהא העיסה מרתחת ומנבחה עלמה יותר מפעולת האומן, ודבר זה מלמדנו שרש האמונה שכל תועפותיו וכל מעשיו תלוים בחפץ הבורא ב"ה, ולא יוסיף האדם ולא יגרע בעבודתו דבר, ולכן שפיר דרשו מכאן כדרך שאין מחמיצין את המצות כן אין מחמיצין את המצוות, כי לאחר שלמדנו שאין מחמיצין את המצוות, ואין שום דבר נעשה מבלעדי חפץ ה', מעשה אין מחמיצין את המצוות, היינו שלא יחבבל מעבודת ה' וקיום המצוות, באשר יאמין וידע כי השי"ת הוא הנותן כח לעשות חיל, ומה שנקב לו מן השמים יגיע אליו בכל חופן שהוא, וממילא יבא לבו פנוי לעבודת ה' לתורתו ומצוותיו.

קמו

מצדה. כתיב (סמות יז יח) ושמרתם את המצוות. פירש"י, שלא יבואו לידי חימוץ, מכאן אמרו תפח חלגוש בנותן, רבי יאשיה אומר, אל תבי קודח את המצוות אל אה המצוות, כדרך שאין מחמיצין את

שפיר הוי מעין החימה סמוך לחימה, כי גם החימה סמוך כנגד באלה העיניה.

קמו

מצדה. כתיב (סמות יז יח) ושמרתם את המצוות. פירש"י, רבי יאשיה אומר, אל תבי קודח את המצוות אל אה המצוות, כדרך שאין מחמיצין את המצוות כן אין מחמיצין את המצוות, אל אה כן לא ידך עשה אותה מיד. ולכאורה אינו מובן מהו הדמיון מכל המצוות למצוה, והלא במצוה יש אזכרה מיוחדת שלא להחמיצו על שם שלא הספיק בלאק של אבותינו להחמיץ.

ואש"ל על פי מה שכתב בבני יששכר (יסן מאמר ח אות א) חיתא בזב"ק (הליה דף קפג) דמנה נקרא מיכלא דמרימנותא. ונבחרתו להבזון מהו האמונה שמרמזת המנהג, אכן הנה הלאס חפץ לאחר שהאומן נמרה במדתה, העיסה בעלמה עושה פעולת עלמה, ומרתחת ומנבחה את עלמה לכל ד' ונסדקת בכמה סדקים וכיוצא כמה פעולות בעיני החימוץ אשר העיסה עשתה בעלמה מבלי האומן, מה שאין כן מנה אינו עושה שום פעולה נעלמה רק פעולת האומן, וזה שמרמזת המנהג לאמונה ובטחון, שאין לנו שום תועה בזולת השגחתו ית"ש, ולא יוסיף האדם ולא יגרע בעבודתו דבר, עכ"ד.

דבדה ליה דין לריך נושש כי זה האיש ירא ה' שהוא מאמין ובוטח שכל זכותיו קטובין מן השמים, ולא יוסיף ולא ירע על מה שגור הבורא ב"ה מאומה, אה שהוא יולא לפעול ולעבודתו כדי ללאה את השתדלותו, לקיים מה שנאמר (דברים יח) וברכך ה' אלהיך בכל אשר תעשה, אה זה גדולי ממלא עשותו בונה

ויתר, ועל כן הוא שאל מאיזו ללמדו מה
העדות החוקים והמשפטים בכל פרטיהן
ודקדוקיהן, כדי שיוכל לעלות במעלות התורה
והמצוות ביתר שאת ויתר עת.

ומה עוד קשה מה תשובה יש על שאלתו
מתאמר אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן.

וביותר יש לתשובה, כי התשובה על שאלת
החכם נאמר בתורה (דברים ו ט)
כי ישאלך בנך מאמר לאמר מה העדות
החוקים והמשפטים וגו', ואמרת לבנך עבדים
היינו לפרעה במצרים וגו', ויזוטו ה' לעשות
אח כל החוקים האלה וגו', ולדקה תהיה
לנו כי נשמור לעשות אח כל המצוות האלה
וגו'. וכאן בהגדה אומרים לו תשובה אחרת.

והנהגה מה שכתב באפיקור יהודה
(הנהגה מקובל מים) לפרש הכתוב (תהלים
טו ז) שמח נפש עבדך כי אלקי ה' נפשו
אשא, והנהגה השי"ת הטובע באדם כח המתאווה
מתאווה וישתוקק יותר ממה שיש לו ולא
יהפך במה שהשיג, כדי שעל ידי כח
המתאווה יבקש לעלות במעלות בדרכי התורה
והמצוות, ולא יאמר די מה שלמדתי ומה
שעשיתי, אולם לא כן בעניני עולם הזה,
גדול גדול גברו ואמרו (אבות פ"ד מ"א) ארצו
עשיר השמה בחלקו, כלומר מהסתפק במופע
במה שלפניו ולא יתאוה יותר, וזה מלאכה
קשה להשתמש בשני הפסטים. לזה ביקש דוד
המלך, שמח נפש עבדך, אהה ה' שימה גא
מוח השמחה והסתפקות בנפש עבדך בעסקי
העוף, ואמר כמתגלגל, למה איני משתדל בזה
בעלמי, כי אלקי ה' נפשי אשא, כח המתאווה
נשיתא רגש יותר ויותר ממה שבידו, והם
שני הפסטים, על כן אינו מבקש שמח נפש
עבדך, עכ"ל.

וביותר יש לומר נכוונה שאלת החכם מה
העדות והחוקים והמשפטים אשר
לזה ה' אליהו לחכם, כי הבן הזה אינו
מסתפק במה שכבר השיג בתורה ובמצוות,
אלא יש לו מדה החמדה והתשוקה להיות

ועל זה נאמר בתורה ואמרת לבנך עבדים
היינו לפרעה במצרים וגו', ויזוטו ה'
לעשות אח כל החוקים האלה וגו', היינו
שמלמדים אותו תורה ומצוות בהשכל ובדעה
כיד ה' הטובה עלינו, ולכסוף מסיימים לחזקו
ולאמנו צמדה זו שיתאוה וישתוקק המיד
להוסיף בחכמת התורה וקיום מצוותיה, ולא
אומרים לו ולדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות
אח כל המצוות האלה, וביאר הרמב"ן, שחזר
על שער המצוות, שיהיה בתורת לדקה מה,
כי עבדים אהנו וחייבים לעבוד אותו, עיי"ש.
ולפי דרכיו הכוונה דאף לאחר שכבר עסק
בתורה ובמצוות, יהא נדמה בעיניו כאילו לא
עשה כלום, ושכר המצוות הם רק בתורה
לדקה מאח ה', ומתוך כך יתאוה וישתוקק
להוסיף בתורה ובמצוות.

ואמנם בהגדה נאמר להוסיף עוד דברים
לבן החכם, ואף אחר אמור לו
כהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח
אפיקומן, כי בעתם הלכה זו כתב א"י
זללה"ה בישיבת משה (פ' תולדות) שכל ללמד
אח האדם גוה המותרות, שיהא לדיק אוכל
לשובע נפשו, ולא יתאוה לאכול ולשתות לאחר
שאלו ושבע, עכ"ל. ובכן בהיות שיש לבן
החכם מדה התשוקה והחמדה ואינו מסתפק
במה שיש לו, על כן מזכירים אותו כי מדה
זו ראויה רק בענינים רוחניים בתורה ובמצוות,
אבל בענינים גשמיים באכילה ושתייה צריך
שיהא לו מדה הסתפקות להיות שמח בחלקו
ולא יתאוה אחר המותרות.

והנהגה מתאמרה משמים דהרה"ק מצאנדיעשבו
פ"ד (בני אבי א"י ב"ר א"י) פ"ד

בס
חוקים
בכסף
התורה
החכם

ים
ס'
אין
זה
לו

לאחר הלימוד ישאר טעם התורה בפיו, לומר
הדרך ילכו בה והמעשה אשר ישפון לבטח
בדרכי טובים וישירים.

פג

ואף אהה אמור לו מהלכות הפסח אף
מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ולי
הלשון מהלכות הפסח בכ"ף הדמיון.

ואפ"י כי החכם שואל מה העדות והחוקים
והמשפטים לדעת חוקי התורה
ומלוותיה, אכן בעת שאלו באים ללמוד הדיוט
וההלכות, אלו אומרים לו שיש כמה מנהגי
ישראל שאינם בגדר חוקים ומשפטים ואינם
מפורשים בהלכה, ועם כל זה אסור לאל
בהם ח"ו, כאשר ידוע שבכל הדורות היו
הלדיקים והחסידים מוסרים נפשם אפילו על
מנהגי קל, ובתשובות חכם סופר (א"ח סימן
י"ח) כתוב לאמר, שלא ילעג על מנהגי ישראל
שנעלם טעמם ממנו, כי ממוקור מים חיים
הם נובעים, ורגיל אני לומר כל המפקפק
על גימוסיו ומנהגיו דרך בדיקה אחריו,
עכ"ל.

וזהו הכוונה, ואף אהה אמור לו, תוספת
אזהרה, מהלכות הפסח, בכ"ף הדמיון,
פי מנהגי ישראל שהם כמו הלכות הפסח,
ולזה נקט לדוגמא דין זה שאין מפטירין
אחר הפסח אפיקומן, וחזינו בזה דאף בזמן
שאינו בית המקדש קיים, ואין לנו קרבן פסח,
אנו אוכלים אפיקומן זכר לפסח, ולא עוד
אלא שהחמירו חכמים שלא לטבול אחר
האפיקומן כדי שישאיר טעם מזה בפיו, וזו
ז"ל על דיני התורה, ומנהגי יבין ויש
לשמור לעשות ולקיים כל מנהגי ישראל המצוים
בידינו מאבותינו מדור דור, כי כולם יסו

החכם יראה כי י"י הלימוד אי שיש יתרון
לחכם על הסכלת יתרון האור מן החושך,
כי מוביל מנחה ארתא, וכמו ק החכם
יחזק ויפתח מנחה ויפתח מנחה זו,
מה שאין ק כסיל היי הוא כחשך הזה
שאינו אלא בליה, וכן הוא אינו יכול להשתמש
אלא במדה אחת תמיד, עכ"ד. ומעתה כיון
שאלו מדה אחת שיהיה ומבין להשתמש בשתי
מדות הפסח, כנה המתאזהר בתורה ובחכמה,
ובמדת ההסתלקות מאיטלה ושחיה, על ק
היי קרא שמו חכם. L

פד

הבם מה הוא אמר, מה העדות והחוקים
והמשפטים אשר לזה ה' אלהינו החכם,
ואף אהה אמור לו מהלכות הפסח אף
מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ויש להבין
מזה משיבין לבן החכם דוקא הלכה זו.

וג"כ והנה עובדא הוה נהד אורבא מרבין
שבא לפני הרה"ק רבי מרדכי
מאדורטורא אלה"ה וסיפר לו שלמד מסכתא
פלונית, שאלו הרה"ק אהה למדה מסכתא
פלונית, אבל מה לימוד המסכתא אותך. והענין
כי תכלית לימוד התורה הוא שיקנה האדם
ארתא חיים, כאמרס (נרבה ז'). תכלית
המנה השניה ומעשים טובים, ועל כן לאחר
שזכה האדם ללמוד תורה ה', עליו להתבונן
מה למדה התורה אותו.

ובכן י"ל כי החכם שואל מה העדות
והחוקים והמשפטים אשר לזה ה'
אלהינו החכם, היינו מזה תכלית לימוד
התורה, על זה משיבין לו אף מפטירין אחר
הפסח אפיקומן, וטעם הלכה זו מבוואר
ברמב"ם (הלכות חזן ומזה פ"ח ה"ט) כדי
שישאר טעם פסח ומזה בפיו. וזהו התשובה,
שליך ללמוד תורה באופן כזה אשר אי

בעבודת המלך, והשיבו הלא קטן הוא, ותמה מה זה, לאכילה יחשב לאים, ולעבודה הוא קטן, והוא מוסר שהרשע מנבקש טובת עולם הזה, אבל אינו עוסק בעבודה ה', ע"פ ש.

ובכך י"ל כי נשעה שאנו עוסקים בדברים העומדים ברומנו של עולם בסיפור יציאת מצרים, עומד הרשע ושואל מה העבודה הזאת לכם, ואינו חפץ לדעת את ה' לשמור משמרתו ולירדבן באמונתו, אבל בעת שלחן עורך כאשר הכל מוכן לעבודה, אזי הוא מנבקש לעבוד לאכול ולשתות כמו עולם, ולכן אף אחר הקרה את שינוי, למד שאם אינו עוסק בתורה ובעבודה לא יבא לעבוד עמו, ולא יתעבר זר בשמחתו.

פז

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, ולפי שהוליד את עצמו מן הכלל כפר בעיקר. יש ללמוד מכלל מוסר השכל על מה שהזכירט שלמה המלך עליו השלום (משל יח טז) מות והויס ביד לשון, וחזקו הכא שעל ידי דיבור קל שאמר לכם, הוליד את עצמו מן הכלל וכפר בעיקר, וממנה נקח מוסר כמה לריך להזכר על שמירת הדיבור, ולהשגיח על כל דיבור ודיבור שמוציא נפשו.

פח

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו, ולפי שהוליד את עצמו מן הכלל כפר בעיקר. ותמה ותי כשביל שאלה אחת בלבד כבר נחשב ככופר בעיקר.

אך הענין כי מנאמר ברמב"ם (הלכות השוה פ"ג ה"ח) האומר שאין התורה משפ

פח ואף אחר אמר לו הבלכות הפסח אין מפעירין אחר הפסח אפיקומן. ועמדו המשרשים להבין הענין שמלמדוין לבן החכם דוקא הלכה זו.

והוא על פי מה דאיתא בגמרא (פסחים ק"ט) אין מפעירין אחר הפסח אפיקומן, מאי אפיקומן, אמר רב שלא יעקרו החבורה לחבורה. וביאר הרשב"ם, לרב הכי משמע ליה, אפיקומן, אפיקו מנייכו, הולידו מליכס מכאן וילך ויאלל במקום אחר.

והנה אמרו חכמים (גרות טג) אין התורה נקנית אלא בחבורה. ובכך י"ל כי הן החכם שואל ומנבקש מהו הדרך ישכון אור להליכה דרכו בחורה, ועל זה משיבים לו מהלכות הפסח אין מפעירין אחר הפסח אפיקומן, היינו שילמוד מוסר השכל מהלכה זו שלא להפריד מן החבורה לכת למקום אחר, כי אין התורה נקנית אלא בחבורה חכמים.

פח

רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם וכו', ואף אחר הקרה את שינוי. ועמדו המשרשים להבין הכוונה במאמר הקרה את שינוי.

וב"י בקדוש מאמר ק"ז מרן הכעש"ט הקדוש ז"ע (הוצא בנתינת פס"ס פ' טו) מל למך עשה סעודה לעבדיו כדי שילכו לעבודתו לחרות ולזרוע, והלכו נערים וחקים אל הסעודה, שאל המלך מה לאלו הקטנים שאן, והשיבו שגם הוא חשבו כמו אים, ומאזר באו אל העבודה לא עשו הקטנים עבודה המלך, שאל המלך מדוע אינו עושה

ה צפוי, לדעת
ר יעשון לכת
ים.

ה הפסח אין
אפיקומן. וא"כ
ה הדמיון.

עדות והחקים
דוקי התורה
ללמדו הדיונים
כמה מנהגי
שפטים ואיום
חסור לאל
הדורות היו
אפילו על
(א"ח סימן
מנהגי ישראל
מיום חיים
הנופסק
קה אחריו,

לו, תוספת
ה דמיון,
ה הפסח,
מפעירין
לדף בזמן
רצן פסח,
ולא עוד
בול אחר
נפשו, וכל
החכמים
השכל
המשרשים
יסודות
בין.

אם נא לידך עשה אחת מיד. ונראה לקשר ולהספיק עלי הפירושים גם יחד.

ונקדים מה שכתב באפיקי יהודה (הרש"ק מוקד מים) לפרש הכתוב (הגלים ש) וזו שמה נפש עבדך כי אלך ה' נפשי אשא, והנה השו"ת העניע באדם כח המתחלה שחלוקה ויפתוקק יותר ממה שיש לו ולא יסתפק במה שפשיג, כדי שעל ידי כח המתחלה יבקש לעלות במעלות דרכי החורה והטובה, ולא יאמר די מה שלמדתי ומה שפשיגתי, אולם לא כן בעניני עולם הזה גדר גדול גדור ואמרו (אמת פ"ד מ"א) אחתו עשר השמה בחלקו, כלומר מסתפק במנוע במה שלפניו ולא יתחזה יותר. לזה ביקש דוד המלך, שמה נפש עבדך, אחת ה' שימה נא מדה השמחה והסתפקות בנפש עבדך בעסקי הנוף, ואמר כמתנולל, למה אחי משחל בזה בעלתי, כי אלך ה' נפשי אשא, בכח המתחלה משיחא ראש יותר ויותר ממה שבידי, והם שני הפכים, על כן אחי מבקש שמה נפש עבדך, עכ"ד.

והנה המלה רומזת על מדה הסתפקות, שכן היא נאפח מקומה ומים בלבד, ואף גם זאת כי משעת לישה נשאר על עמדה, ואינה מתגדלת ומתרחבת יותר ממה שעשה האומן, והוא רמז לבחינה השמה בחלקו, מה שאין כן חנן רומז על מדה המתחלה, כי היא נעשית עם כמה מניי חבליים להרבות עממה וממשה, ולא עוד אלא שלאחר לישה ועריכתה הרי היא מתגדלת ומתרחבת באורך וברוחב לכל לך, כמו שאינו מסתפק במה שלפניו.

ודו ביאר דברי רש"י, ושמרתם את הנוטות, שלא יבואו לירי חינוך, מכאן אמרו חכמי חלטים בלוג, וכבר נתבאר כי במלת מלה שנעשית באופן שלא תחנמן ולא

הפח למעלה, עמוך כרמו מוסר השכל להיות שמה בחלקו שלא להושא ושלא להחלואת יותר ממה שנקצב לו מן השמים. וזהו בא רבי יאשיה ואמר, כדרך שאין מחמילין את המלצה כך אין מחמילין את המלצה, אלא אם נא לידך עשה אחת מיד, וכוננו ללמדנו כי מדה הסתפקות ושמה בחלקו הנלמד ממנה, וזו רק בעניני עולם הזה, אבל בתורה ובמלצה כל יסתפק במנוע לומר די מה שלמדתי ומה שפשיגתי, אלא ישחל בכל כוחותיו להסיף יותר ויותר, וכל מלצה הבאה לידך אל תחמילנה אלא תעשה אחת מיד.

L

קמה

זכר למקדש כהלל כן עשה הלל בזמן שבת המוקדש היה קיים היה כורך מלה ומרור ואוכל ביחד לקיים מה שנאמר על מלוח ומרורים יאכלוהו. וראוי להבונן מפני מה היה דוקא הלל מיהג כן.

אמנם עובדא ידענא כאשר באו הרה"ק בעל ההפלה ואחיו הרה"ק הרבי ר' שמעלקא אל המניד ממעזרעש ז"ע, שאלו ממנו איך אפשר לקיים דברי חז"ל (ברכות נד.) חייב אדם לבדק על הרעה כשם שמבדק על הטובה, ולקבלוהו בשמחה, ושלאם המניד אל ק"ז הרבי ר' זושא ז"ע שהוא יגיד להם פירוש המשנה, הלכט לבית המדרש ומלאו את הרבי ר' זושא עני מדוכא מלא לער ומכאוב, וסיפרו לו שהמניד שלחם אליו לפרש להם דברי המשנה, וענה הרבי ר' זושא ואמר, תמיהני על מה זה לוי המניד לשאלו אחתי, וברי מעולם לא קרה לי שום דבר רע, והשו"ת משפיע עלי אך עוד וחמד כל הימים, ואיכסה אדע איך מברכים על הרעה, והדברים עתיקים.

פי ד) שמה נפש עבדך כי אלך ה' נפשי
 אשא, דהנה השי"ח הטביע בחדש כח המתאווה
 שיחאוב וישחוק ויחר ממה שיש לו ולא
 יסתפק במה שהשיג, כדי שעל ידי כח
 המתאווה יבקש לעלות במעלות בדרגי התורה
 והמלוכה, ולא יאמר די מה שלמדתי ומה
 שעשיתי, אולם לא כן בעיני עולם הזה,
 גדר גדול גדרו וחמרו (חמט פ"ד מ"ח) חרבו
 עשיר השמח בחלקו, כלומר מהסתפק במוטע
 במה שלפניו ולא יחאוב יותר, חב מלאכה
 קשה להשחמש בשני הפכיים. לזה ביקש דוד
 המלך, שמה נפש עבדך, אחי ה' שימה לא
 מדת השמחה והסתפקות בנפש עבדך בעסקי
 הגוף, ואמר כמתגלל למי איני משתדל בזה
 בעלמי, כי אלך ה' נפשי אשא, בכח המתאווה
 בנשיאת ראש יותר ויותר ממה שבידי, והם
 שני הפכיים, על כן אני מבקש שמה נפש
 עבדך, עכ"ד.

והנה ביניתי מלרים נאמר (שמות יג ג)
 וישא העם את בלקו ערס יחמן
 משארוחם לרורות בשמלותם על שכמם, וביני
 ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממלרים כלי
 כסף וכלי זהב ושמלות. וי"ל בביאור הדברים,
 כי ברישא דקרא פירש"י ז"ל, משארוחם,
 שירי מלה ומרור, על שכמם, אף על פי
 שבהמות הרבה הוליכו עמם מחבצים היו
 את המלוות. וחזינן בזה שהיה להם לישראל
 חשוקה וחמדה למלוות ה', בבחינת אוהב
 מלוות לא ישבע מלוות, ואף לאחר שכבר
 קיימו מלוות מלה ומרור כהלכתן, נקספה וגם
 כלתה נפשם להיות מוסף והולך בקיום
 המלוות, ולקחו שיירי מלה ומרור על שכמם
 בחביבות רבה. אכן לאחר שלמדנו שהיה
 לישראל מדת החשוקה והחמדה, שמה תעלה
 על דעתך לומר שהשחמשו במדת החמדה
 גם בעיני עולם הזה, על זה ממשך הכתוב
 ואומר וביני ישראל עשו כדבר משה וישאלו

הליטת מלרים מכל וכל, וכל זה היה בכח
 ומסירות נפש של ישראל שכוּנו בחוך הים
 על מנת לעבוד, וכח מסירות נפשם זכו
 לחן נפשותיהם בקדושה עליונה, ועל זה
 נאמר ויראו העם את ה' ויאמינו בה'
 ובמשה עבדו, כי עתה שזכו כל ישראל לחיקון
 הנפש נחטלו כולם בשלימות היראה ושלמות
 האמונה, אז ישיר משה וביני ישראל את
 השירה הזאת, ופירש"י אז עלה בלבו שיסיר
 שירה, כי לאחר שזכו כל ישראל לחיקון הנפש
 כראוי להם, מעתה השי"ח עומד ומלפני
 לשמוע לקול עבדיו ויחד כולם פתחו והמליכו
 ואמרו שירה.

יא

74 וישע ה' ביום ההוא את ישראל את
 מלרים וירא ישראל את מלרים מה
 על שפת הים, וירא ישראל את היד הגדולה
 אשר עשה ה' במלרים ויראו העם את ה'
 ויאמינו בה' ובמשה עבדו. והקשה בזוהר
 הקדוש (בשלה דף עג:) וכי עד השתחא לא
 האמינו בה', והא כתיב (שמות ד לא) ויאמן
 העם וישמעו.

ג) אשירה לה' כי גאה גאה כום ורוכבו
 רמה בים. פירש"י, כי גאה
 גאה, על כל השירות וכל מה שאקלם בו
 עוד יש בו חוספת. ויש להבין הענין שהזכירו
 דבר זה בשירת הים.

ג) במדרש (שמו"ר פכ"ג ס"ד) אז ישיר
 משה, ה"ד (משלי לא טו)
 שיה פתחה בחכמה ותורה חסד על לשונה.
 ולרך ביאור.

וי"י בהקדס מה שכתב באפיקי יהודה
 (דרוש שיקה מים) לפרש הכתוב (תהלים

הגם שסוס ורוכבו רמה בים וחינו מהה
 ברכוש מנאים על ידי מיתח הכעלים. הם
 כל זה אין לנו משתוקקים ונחלים לה
 הרכוש, אלא כל השוקהו ונחמה לני
 להודות להלל ולשבח יותר ויותר.

והגדה מתאמרה משמיה דהרה"ק מנארישע
 ז"ע (הוצא בייטע לב ע' טו) לפרש

הכתוב (קהל' ב יג) ורחימי אלו שיש ורחמן
 להכמה מן הסכלות ביהרון האור מן החשק.
 כי מבורך בגמרא (פסיחים ב:) דלור משתמש
 ימנא ומשתמש אורחא, וכמו כן החכם
 פעמים ישחמש במדה זו ופעמים במדה י'
 מה שאין כן כסול הרי הוא כחשן הוא
 שאינו אלא בליטה, וכן הוא אינו יכול להשתמש
 אלא במדה אחת תמיד, עכ"ד. ולפי זה
 נמלא כי מי שיועד ומבין להשתמש בשני
 מדות הפניות, בכח המתאווה בתורה ובחכמה,
 ובמדת ההסתפקות בעניני עולם הזה, הרי
 קרא שמו חכם.

ובזה יתפרש דרשת המדרש, אז ישיר משה,
 הרה"ד פיה פתחה בחכמה ותורה
 חסד על לשונה, כי צעה שירת הים מלאה
 בעליל שבני ישראל יש להם בחינת חכמה,
 כי לגבי עניני עולם הזה היה להם מדת
 השמחה והסתפקות, ובעבודת ה' היה להם
 מדת החשוקה והנחמה. L

יב

אז ישיר, פירש"י מכאן רמז לחיית המים
 מן התורה. ויש להבין מה שרמז מין
 לחיית המים בפרשת השירה.

ויבאר בהקדם דברי הגמרא (ערכין טו)
 אמר רבה בר מרי, מאי דכתיב
 (תהלים קו ז) וימרו על ים בים סוף, מלמד

ממלרים עלי כסף וכלי זהב ושמלות, וכח
 באור החיים הקדוש, עשו כדבר משה, פי'
 לא להנאה הממון, אלא לנאות נבוא. הרי
 לן כי בעניני עולם הזה היה להם מדת
 השמחה והסתפקות ולא לקחו הרכוש מתחת
 הממון אלא לנאות נבוא.

אמנם אכתי יש לבעל דין מקום לחלוק
 ולומר דאין זה רבותא שלא עשו
 להנאה ממון, שהרי בלאחם ממלרים לקחו
 רכוש מנאים בשאלה, וקו"ל (קידושין מו:)
 שאלה הדרא בעיניה, ומה להם לשמח בכסף
 חובג שאינו שלהם, לזה בא הכתוב והעיד
 דאף לאחר שפרעה וחילו עבדו בים סוף
 חכו ישראל ברכוש מנאים להיות שלהם, עם
 כל זה לא היו להושים אחר הרכוש אלא
 נתחזקו ביראה ה' ואמונה ה', וחוה אומרו
 ויושע ה' ביום ההוא את ישראל את ימיה מנאים
 וירא ישראל את מנאים מה על שפת הים,
 ובעת ההוא זכו ברכוש מנאים בנימחם הבעלים
 כדת וכדין, על זה מעיד הכתוב בשבחו של
 ישראל, וירא ישראל את הים הגדולה אשר
 עשה ה' במנאים ויראו העם את ה' ויאמינו
 בה' ובמשה עבדו, דאף לאחר שזכו ברכוש
 מנאים היתה כל רגונם ומאוויים לידבק
 ביראה ה' ובאמונה ה', ולא פנו אל רהבים
 ושני כסף, ומיושב קושיה הזוהר מאי קמ"ל
 הכה ויראו ויאמינו.

ורבנוהו זו פתחו ואמרו בשירת הים, אשירה
 לה' כי גאה גאה, ופירש"י על כל
 השירות וכל מה שאקלם בו עוד יש בו
 תוספת, היינו שיש בו מדת החשוקה וכה
 המתאווה בעבודת ה', ועל כל השירות שאנו
 משבחים ומודים לה' אנו יודעים שעוד יש
 בו תוספת, ולבנו הונוה כביסופין ונענועין
 להיות מוסקין והולך בשבח והלל לה', ולזה
 הנשיבו ואמרו סוס ורוכבו רמה בים, פי'

בניחוש"ת

סדר
הגדה של פסח
עם פירוש
לב אהרן

אוצר פנינים יקרים באגדה ודרוש
ודברי חזוק והתעוררות
שנאמרו במשך כמה שנים
בליל התקדש תג הפסח
ע"י
ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

י"ל סרב פאר הדרר

ע"י ועד להוצאת ספרי ב"ק רבנו שליט"א

אדר ב' תשע"ו ל"ק • מה קרית יואל י"ו

חֶכֶם מָה הוּא אוֹמֵר. מָה הָעֵדוּת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

לב אהרן

כפי חק ההכרח ולא מותרות, וזה שאמר ומתחלה
את הדבר הזה של פסח לחק לך, כלומר לעשות לך
חק וגבול לכל דבר למנוע מותרות, עכ"ל.

מידע האדם איך לדבר לכל אחד מהארבעה
נים במיוחד לפי ערכו ולפי מדריגתו.

והנה אימא במדרש (תראי ס"ד) עד שלום
מתפלל שלא יכנסו מעדנים למוך גופו. וימלא
הדבר י"ל על פי דברי א"י וללה"ה בקצי חיים
(פי י"ח) הטעם שזכה משה רבינו להיות דומה
לנבי וקיים לעד, על פי מה שאמרו חז"ל הרי
פ"א ס"ד) אין אדם מת וחלי מאותו צדו מי שיש
לו מנה רוצה מאחיס, ומהו נשמע דאם האלה
יערב לגפשו מאותו העוה"ו ומעטנים מותרים
וגשמיים, אזי היזה"ר לא יעו ולא יפקעו ממו

בנגד ארבעה בנים דיבירה תורה אחר חכם
ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו
יודע לשאול, וי"ל בדרך הלצה דהנה מדקדוק
לשון דקאמר כנג"ד ארבעה נים דברה תורה,
משמע שיש איזה המנגדות לאלו הארבעה נים,
ולכא"ר בשלמה נגד הרשע והתם ושאינו יודע
לשאול נרץ להיות המנגדות, אבל מה הוא הענין
כנגד החכם. אך לפעמים נרץ להיות המנגדות
גם כנגד חכם, שלא יהיה כל כך חכם בעיניו.

7e חכם מה הוא אומר מה העדות והחוקים
והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו
אחכם ואף אתה אמור לו בחלבות הפסח
אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, ויש להבין
השאלה והתשובה.

ויתבאר על פי מה שכתב א"י וללה"ה כי שמו
משה (פי תולדות) הטעם דאין מפטירין
אחר הפסח אפיקומן (פסחים פ"ג), משום שאז נגבול
וטדע צירור שהוא מותרות, שהרי הפסח נאכל על
השוצע, עכ"ל. וא"י וללה"ה ב"י"ב פנים (דורש טוב
את ה) מפרש זה הכתוב (שמות י"ב ב') ושמתם את
הדבר הזה לחק לך וגו', כי מקרבן פסח נקח חק
וגבול לכל מעשי ודיטורי בני אדם שיהיה אך ורק

עד אין סוף ומכלית, וגם אם יגיע אל מה
שעיניו רואות ולבו חומד, עם כל זה עד כסף
יכסוף להגיע עוד לרצת הטובה עד אין שיפור
וקלטה. ועל כן נמשה רבינו למצוה זו שפירש
מתאווה העולם הזה, כטעם ואתה פה עומד
עמדי, ונקרא שמו איש האלהים כמלאך משרת,
ולא היה זו שום מאוה ממעטגי בשרים, על ק
זכה להיות דיטרו נלמי, ובה על שכרו מדה
כנגד מדה, כמו דהפאוות הם נלמיים, כמו ק
מי שפירש מהם, שכרו להיות דיטרו נלמי וקיים
לעד, עכ"ל. והנה המוה"ק רחנה היה מני
וארוכה מארך מדה, ואין לה סוף וגבול, וי
קן בכדי שיזכה האדם לכמהה של תורה שיה
דבר שאין לו קלטה, נרץ הוא לשרים מו
ממעטגי ומאוות עוה"ו שאין להם גבול וי

דתלמוד גדול, וזי גדול התקבד יומר מן הסינה,
 אך ביאור הדבר כי תלמוד ישנם שתי מעלות
 האחד הלימוד בעצמה שהוא מטה, וגם עוד
 שנית יש בה שמיאל ליד מעשה, שהוא הכנה
 דרכה לעשות על ידי עוד מלות, כי אם אינו
 לומד אינו יודע האריך להמנהג ולקיים המלות,
 כמו שאמרו חז"ל (אבות פ"ב מ"ה) לא עם האריך
 חסיד, וגם המאור שבה מחזיר את האדם
 למוטב ומזקק האצורים, וכל הגוף נעשה קדוש
 על ידי שהוא דיוק במורה ה', ועל כן תלמוד
 גדול מפני שיש בה עוד מעלה חוץ מעלה מלות
 לימוד המורה שמיאל ליד מעשה, עכ"ד.

ובענין הזה ביאר ר"ק מן אמבור וזלה"ה
 בברך בשש (פ"ב כ"א עמוד סח) מאמר בעל
 ההגדה ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו
 זקנים כולנו יודעים את המורה מזה עלינו לספר
 ביציאת מצרים, דמציאת בספרים הקדושים כי
 סיפור יציאת מצרים גליל התקדש חג הפסח,
 סגולתה נשגבה לעורר נפשות ישראל לאמונה
 שלימה ולדיקות הטורא ב"ה, וכחה גדול לעורר
 בקרב האדם רשפי אש שלהבת יה בעסק המורה
 וקיום המלות, ובכן י"ל דאף שכל ימות השנה
 נעשונו להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה, מכל
 מקום אין מעלתה אלא כשאר כל המלות, ומעלת
 התלמוד גדול ממנו לאשר יש בו שני ענינים
 כמציאת, חמנס גליל התקדש חג כאשר מלות
 הסיפור כחה יפה להשריש אמונה טהורה בלב
 כל ישראל ליראה ולאבנה את השם הנעבד
 והטורא, ולעשות רצונו ולעבדו בלב שלם, שוב אין
 התלמוד גדול ממעשה המלות, שהרי גם מזה

ובל ידי זה יזכה מדה כנגד מדה להשגת המורה
 שאין לו גבול וסוף וי"ט.

ובזה יתבאר שאלת החכם, מה העדות והחוקים
 והמשפטים אשר זיה ה' אליהו לחכם,
 כולמו שהחכם יש לו רצון ותשוקה לזכות להבין
 ולהשכיל במורה השם ובמשפטיו ולזה שואל אף
 יוכל האדם לזכות לדעת מורה ה' להבין ולהשכיל
 אלה החוקים והמשפטים אשר זיה ה', הלא
 ארוכה מאדן מדעה ורחבה היא מני ים, דכמו
 שהש"ס הוא אין סוף כך המורה אין סוף ואין
 אפשר לזכות לזה.

ואף אלה אמור לו כהלכות הפסח אין
 מפתיעין את הפסח אפיקומן, והטעם
 הוא כמ"ש ביש"ט משום שאז נגבל ונדע
 נצורו שהוא מותרות ומהו צריך האדם ליקח
 מותר לתק לך שיעשה לעצמו חק וגבול למנוע
 מכל דבר מותרות באכילה ושמה שאין להם
 סוף ועל ידי זה יזכה מדה כנגד מדה להשגת
 המורה שאין לו גבול וסוף.

ב. עז"ל בביאור שאלת הבן החכם
 והתשובה.

ונראה על פי מה שכתב א"ו וזלה"ה בעצי
 חיים עמ"ס גיטין (בפתיחה אות ד) לפרש
 דברי הגמרא (קידושין פ"ג) תלמוד גדול שמיאל
 ליד מעשה, ולכאורה כיון דהטעם דתלמוד גדול
 הוא משום שמיאל ליד מעשה, אם כן משמע
 שהעיקר הוא המעשה, והאריך אפשר לומר

שקיימת קנאה ה' נמלות פירש פלגו ואת אחרים מן
 האצורים, וכל כן קיבל שבר מזה ויחיה לו ולרצו אחריו
 ברה האמת עול"ם, דכיון שפירש עצמו מן החלוצה שהיא
 דבר שאין לו סוף, לכן קיבל שבר מד אין סוף.

לג. ועל פי זה יש לפרש מה שהקב"ה שילם שבר
 לפינתם (במדבר כ"ה ד"ג) והיתה לו ולרצו
 אחריו ברה האמת עולם, דהנה נעם האדם היה נפיון
 גדול מן חלוצה אצור עד לתלמוד, ורבים נבשלו בה, ופינתם